

Anita Nyberg

Är kvinnor mer rörliga på arbetsmarknaden än män?

”Genom en effektiv matchning av arbetssökande och lediga jobb tas resurser tillvara och förutsättningarna för hög sysselsättning, låg arbetslöshet och ekonomisk tillväxt förbättras. Detta förutsätter att de arbetssökande är rörliga såväl mellan yrken som mellan olika regioner.” Detta är ett citat från en statlig utredning från år 2003. Trots att kvinnor och män i hög grad finns på olika arbetsmarknader och har olika arbetsvillkor granskas rörlighet sällan ur ett könsperspektiv.

Begreppet rörlighet är i Sverige förknippat med LO-ekonomerna Gösta Rehn och Rudolf Meidner. De presenterade på 1950-talet en modell som innebar att en restriktiv ekonomisk politik skulle föras i kombination med solidarisk lönepolitik. Detta skulle befrämja ekonomisk tillväxt och strukturomvandling genom att lågproduktiva företag slogs ut, medan högproduktiva företag kunde expandera och nyanställa. För att i en sådan situation hålla arbetslöshet och inflation nere krävdes att arbetskraften var rörlig. Samma synsätt på rörlighet gäller idag. Det framkommer i officiella dokument, i exempelvis *Ökad rörlighet för sysselsättning och tillväxt*, slutbetänkandet av utredningen om rörlighetsstimulanser, slås fast att

Genom en effektiv matchning av arbetssökande och lediga jobb tas resurser till-

vara och förutsättningarna för hög sysselsättning, låg arbetslöshet och ekonomisk tillväxt förbättras. Detta förutsätter att de arbetssökande är rörliga såväl mellan yrken som mellan olika regioner. I tider med snabb strukturomvandling är rörlighet från branscher som stagnerar till branscher i tillväxt viktig för arbetsmarknadens funktionsätt. Rörlighet minskar också risken för att lokal arbetskraftsbrist ska uppstå med inflationsdrivande lönehöjningar och minskad produktion som följd (SOU 2003:37 s 11).

Syftet med denna artikel är att undersöka om kvinnor är mer rörliga på arbetsmarknaden än män eller om tvärtom män är mer rörliga än kvinnor. Flera olika sorters rörlighet kommer att diskuteras; geografisk rörlighet (flytt och pendling), arbetsgivarbyten, utbildningsrörlighet, rörlighet mellan universitetsutbildning och arbetsmarknad samt yrkesrörlighet. Tidsperspektivet är beroende av tillgängligheten till data, vilket innebär att det varierar i artikeln,

Anita Nyberg är professor inom området Könsperspektiv på arbete och ekonomi vid Arbetslivsinstitutet.
Anita.Nyberg@Arbetslivsinstitutet.se

det sträcker sig från 1960-talet och fram till början av 2000-talet. Inledningsvis presenteras kortfattat några av de faktorer som antas påverka rörligheten, därefter undersöks de ovan nämnda rörligheterna i Sverige översiktligt ur ett könsperspektiv. Sammanfattningsvis diskuteras huruvida kvinnor är mer rörliga på arbetsmarknaden än män eller tvärtom.

Ekonomiska teorier om rörlighet

När flyttströmmar på makronivå studeras med hjälp av ekonomisk teori uppfattas flyttningarna som ett sätt att uppnå jämvikt mellan lokala arbetsmarknader. Skillnader i löne- och arbetslöshetsnivåer förklarar varför migration varierar i tid och rum. Högre löner och låg arbetslöshet lockar till sig flyttare och lägre löner och hög arbetslöshet tvärtom. Strukturella förändringar i ekonomin innebär att obalanser vad gäller kompetens, yrken och branscher kontinuerligt uppstår på de lokala arbetsmarknaderna och ger upphov till flyttströmmar. Mot bakgrund av att arbetsmarknaden är könssegregerad och att kvinnor i genomsnitt har lägre löner än män och att lönespridningen är mindre mellan kvinnor än mellan män (Nyberg 2005a) kan vi förvänta oss att kvinnors rörlighet är lägre än mäns.

På mikronivå kan rörligheten ses som en investering där individen väljer att flytta om de framtida intäkterna från investeringen överstiger de kostnader som är förknippade med flytten (se till exempel Andersson & Scheele 1998; Forslund 2003; NUTEK 2000; Widerstedt 1997). Unga och högt utbildade får högre framtida avkastning på sin flyttinvestering än äldre och lågutbildade. De är därför mer benägna att flytta än äldre och lågutbildade. Män får högre avkastning

på sin utbildning än kvinnor (le Grand m fl 2001; Löfström 2004), vilket också talar för att kvinnors rörlighet är lägre än mäns. Utöver rent monetära kostnader och intäkter finns det även icke monetära som kan påverka individens beslut om rörlighet. När det gäller hushåll bestående av mer än en person bör man snarare ha ett familjeperspektiv än ett individperspektiv (Mincer 1978). Det är familjens samlade nettovinst snarare än en enskild familjemedlems som avgör huruvida man flyttar eller inte.

Resonemangen ovan på såväl makro- som mikronivå gäller geografisk rörlighet, men kan också tillämpas på rörlighet mellan arbetsgivare, rörlighet till högre studier och från studier till arbetsmarknaden samt mellan olika yrken. Eftersom traditionellt manligt dominerade utbildningar och yrken i genomsnitt ger högre avkastning än traditionellt kvinnligt dominerade är det mer lönsamt för kvinnor att överskrida könsgränserna på arbetsmarknaden än det är för män. Kvinnor bör således i dessa avseenden vara mer rörliga än män.

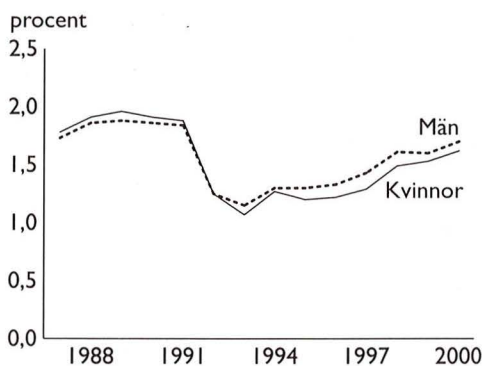
Geografisk rörlighet

Den geografiska rörligheten är den rörlighet som tycks studeras mest (Westerlund 2001).¹ En svensk man flyttar i genomsnitt tio gånger och en kvinna elva gånger under sitt liv (SCB 2005, s 317). Det sistnämnda beror sannolikt främst på att kvinnor lever längre än män. Två gånger flyttar man som barn med föräldrarna, en gång när man flyttar från föräldrarna, sedan flyttar

1. För litteraturgenomgångar av den geografiska rörligheten ur framför allt ett kulturgeografiskt synsätt se Andersson (2005) och Hedberg (2005), för en genomgång av den nationalekonomiska forskningen på området se Westerlund (2006).

man två gånger före 25 års ålder, en gång för att studera och en för att flytta ihop med någon. Under det yrkesverksamma livet flyttar man i genomsnitt fyra gånger och efter pensioneringen sker ytterligare en sista flyttning. Endast vid en av de tio flyttningarna under livet är den primära orsaken arbetsbyte (Andersson & Scheele 1998, s 9).

Andelen som flyttar av arbetsmarknads-skäl har minskat. På 1950- och 1960-talen gjordes mellan 20 och 30 procent av alla flyttningar av arbetsmarknadsskäl, under 1970- och 1980-talen minskade andelen för att åter öka i början av 1990-talet. I början av 2000-talet uppgick de arbetsrelaterade flyttningarna till en knapp tiondel av alla flyttningar (SOU 2003:37, s 27). När det gäller den mer långväga geografiska rörligheten, det vill säga den som sker mellan olika kommuner eller mellan olika län är dock andelen som flyttar av arbetsmarknadsskäl högre. Dessa mer långväga flyttningar kan grovt sett delas in i arbetsmarknads-, studie- och familjerelaterade flyttningar och de svarar för en tredjedel var av det totala antalet flyttningar (AMS 1999).²

Figur 1. Geografisk rörlighet bland sysselsatta, flyttning mellan arbetsmarknadsområden, andel av sysselsatta, procent, 1987–2000. Källa: SCB i Israelsson m fl 2003, s 30.

Om vi istället för att utgå ifrån antal flyttningar, utgår ifrån de sysselsatta och deras flyttningar mellan lokala arbetsmarknadsregioner³ finner vi att den geografiska rörligheten uppgick till närmare två procent, men att den andelen minskade kraftigt i samband med den ekonomiska krisen i början av 1990-talet för att sedan åter öka. Vi finner också att skillnaden mellan kvinnor och män är liten (se figur 1). Andelen var dock något högre bland kvinnor i slutet av 1980-talet, medan andelen varit lägre sedan 1993 (Israelsson m fl 2003, s 30ff; se även Storrie & Nättorp 1997; NUTEK 2000).

De unga flyttar idag i högre grad än de gjorde i slutet av 1980-talet. Det gäller inte andra ålderskategorier (Israelsson m fl 2003, s 31). I den yngsta ålderskategorin (16–24 år) är unga kvinnors flyttbenägenhet mycket större än unga mäns. I åldern 25 år och äldre är tvärtom mäns benägenhet att flytta större än kvinnors.

Det förefaller finnas ett relativt starkt stöd för att flyttning inom Sverige har påverkats av regionala skillnader i sysselsättning. Däremot tycks stödet vara svagt i forskningen för att regionala skillnader i timlöner påverkar flyttströmmarna eller

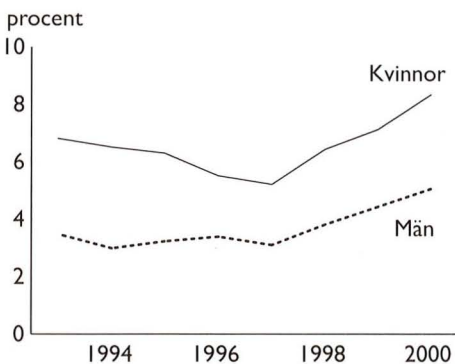
2. Hur stor andel av den geografiska rörligheten som sker av arbetsmarknadsskäl är dock oklart. Olika studier ger olika svar på den frågan. I en statistisk studie uppgav hälften arbetsmarknadsrelaterade skäl (Johansson & Persson 2000), en enkätstudie visar att 35 procent av flyttningarna var arbetsmarknadsrelaterade (Niedomysl 2005). En nordisk undersökning angav att mindre än 20 procent av alla flyttningar mellan kommuner gjordes av arbetsmarknadsrelaterade skäl (Garvill m fl 2000).

3. Detta ses som en approximation av den arbetsrelaterade migrationen, men alla flyttningar företas inte av detta skäl. Lokala arbetsmarknadsregioner enligt Regional arbetsmarknadsstatistik (RAMS), SCB.

att den disponibla inkomsten stiger vid en flytt i hushåll med två löntagare (Axelsson & Westerlund 1998; Westerlund 1995, 2001, 2006), även om det finns en studie som visar på ett positivt samband mellan flytt och bruttointkomst för individer (Nakosteen & Westerlund 2004).

Den geografiska rörligheten bland arbetslösa är högre än bland de sysselsatta och tycks också, åtminstone i viss mån, följa konjunkturerna. En ökning i arbetslösheten och en minskning av antalet lediga platser ökar utflyttningen från en region och minskar inflyttningen och omvänt. Skillnader i arbetsmarknadsförhållanden mellan regioner påverkar i huvudsak unga ensamstående individer, varav de flesta är nya i arbetskraften och/eller arbetslösa eller riskerar att bli arbetslösa (Westerlund 1995; se även Andersson & Scheele 1998).

Av *figur 2* framgår att arbetslösa kvinnors benägenhet att flytta mellan arbetsmarknadsområden är mycket högre än mäns (Israelsson m fl 2003, s 37–38).⁴ Alla arbetslösa som flyttar, flyttar dock inte till ett arbete. Hälften av de arbetslösa flyt-

Figur 2. Geografisk rörlighet bland arbetslösa, flyttning mellan arbetsmarknadsområden, andel av arbetslösa, procent, 1993–2000. Källa: Israelsson m fl 2003, s 36.

tarna på 1990-talet var arbetslösa även efter flytten (Johansson & Persson 2000, tabell 3). Sannolikheten för att hitta ett arbete kan vara större för dem som stannar kvar än för dem som flyttar och det kan löna sig bättre att utbilda sig än att flytta visar studier där hänsyn tagits till kön, ålder, ursprungsland, utbildning och bostadsregion (SOU 2003:37, s 112). Resultatet av flytten är dock beroende av konjunkturläget.

En god överblick av resultatet i termer av sysselsättning och arbetslöshet för olika kategorier av flyttare får vi genom en enkätundersökning som SCB gjort på uppdrag av AMS. Enligt denna flyttade en fjärdedel, av dem som flyttade minst fem mil i Sverige år 2003, av arbetsmarknadsskäl. Det bör påpekas att 2003 var ett år då arbetsmarknaden försämrades. För dem som flyttade av arbetsmarknadsskäl var flytten en framgång i så måtto att betydligt fler hade ett arbete efter flytten än före, 78 respektive 51 procent (se *tabell 1*). Även för de arbetslösa var flytten lyckad eftersom arbetslösheten sjönk efter flytten från 18 till 10 procent. Men för dem som flyttade av familjeskäl försämrades situationen, andelen sysselsatta minskade och andelen arbetslösa ökade. Tyvärr redovisas inte uppgifterna uppdelat på kvinnor och män.

Sammanfattningsvis följer de sysselsattas geografiska rörlighet konjunkturerna. Man flyttar när det är högkonjunktur och fler

4. Enligt NUTEK (2000, tabell 9:2) påverkas dock andelen arbetslösa som byter lokal arbetsmarknad mycket lite av konjunkturerna. Man har då studerat perioden 1987–90, 1990–93 och 1993–96. Man finner inte heller några större skillnader mellan könen. Under de två första perioderna är andelen män som bytt lokal arbetsmarknad något högre än andelen kvinnor, men under den tredje perioden är andelen kvinnor något högre än andelen män.

Tabell 1. Andel sysselsatta och arbetslösa före och efter flytt, procent, 2003.* Källa: Arbetsmarknaden, nr 4, 2006.

	Sysselsatta		Arbetslösa	
	Före	Efter	Före	Efter
Alla flyttare	47	44	11	11
av arbetsskäl	51	78	18	10
av familjeskäl	54	51	7	16
av studieskäl	34	8	10	4

*Totalt flyttade 123 000 personer minst fem mil 2003.

lediga jobb och stannar när det är ont om lediga platser. Den dominerande tendensen är att kvinnors och mäns geografiska rörlighet följs åt, vilket inte är förvånande eftersom kvinnor och män ofta flyttar tillsammans. Unga sysselsatta kvinnor är dock mer geografiskt rörliga än unga sysselsatta män. Arbetslösa kvinnor i samtliga ålderskategorier är, åtminstone sedan början av 1990-talet, mer flyttbenägna än män. Huruvida de flyttar till ett arbete är dock osäkert. Både när det gäller unga kvinnor och arbetslösa kvinnor har deras större vilja att flytta kanske mer att göra med kvinnors stora intresse för studier än att de flyttar till ett arbete. Generellt har andelen som flyttar till studier ökat under 1990-talet, det gäller inte endast högskolestudier utan också gymnasieutbildningar (SOU 2000:36, s 37–39).

Pendling

De arbetsmarknadsrelaterade flyttningarna har minskat sedan 1960- och 1970-talen, istället har pendlingen ökat. Att pendla kan ses som ett substitut till att flytta (Westerlund 2000; SOU 2003:37, s 40).⁵

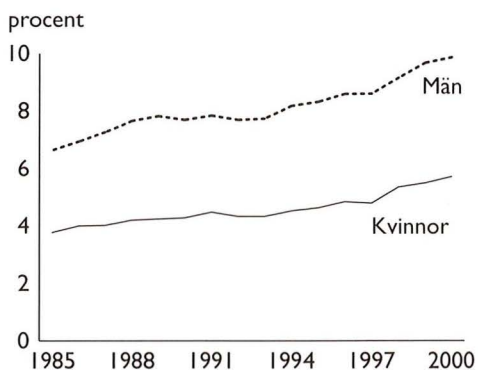
Pendling är betydligt vanligare bland män än bland kvinnor (se figur 3). Mäns pendlingsbenägenhet har också ökat mer än kvinnors sedan mitten av 1980-talet och det gäller särskilt efter lågkonjunkturåret

1993. Bland sysselsatta män arbetspendlade nästan 10 procent över arbetsmarknadsområdesgräns år 2000 vilket kan jämföras med knappt 6 procent bland kvinnor.

Det är således vanligare idag än tidigare att pendla, dessutom pendlar vi längre.⁶ Män pendlar över längre avstånd än kvinnor, längst pendlar medelålders män och män med högre utbildning (Krantz 1997;

5. År 1999 genomfördes 320 000 inrikes flyttningar över kommungräns bland de i förvärvsarbetande ålder (SCB 1999). Samma år pendlade 1 156 000 personer över kommungräns.

6. I början av 1970-talet beräknades den genomsnittliga pendlingen till cirka tio kilometer per dag. Idag är motsvarande avstånd 15,6 kilometer (Boverket 2005, s 7; se även SCB 2004a, kap 20).

Figur 3. Pendling över arbetsmarknadsområdesgräns, andel av sysselsatta, procent, 1985–2000. Källa: SCB i Israelsson m fl 2003.

SIKA 2001, 2002). Enligt utredningen *Ökad rörlighet för sysselsättning och tillväxt* har män knappt fem kilometer längre resväg till arbetet än kvinnor. Men ser man till den tid kvinnor och män ägnar åt att resa till och från arbetet finns det, enligt utredningen, ingen skillnad. År 2001 ägnade kvinnor och män i åldrarna 20–64 år i genomsnitt 24 minuter om dagen enkel väg till arbetet (SOU 2003:37, tabell 3.5). Att kvinnor pendlar kortare väg, men använder lika lång tid till arbetsresor som män, beror på att kvinnor oftare än män reser med andra transportmedel än med bil. En bidragande orsak till detta kan vara att det är betydligt vanligare att män har tjänstebil än att kvinnor har det. I mitten av 1990-talet kördes 90 procent av alla tjänstebilar av män (Granqvist 1997).

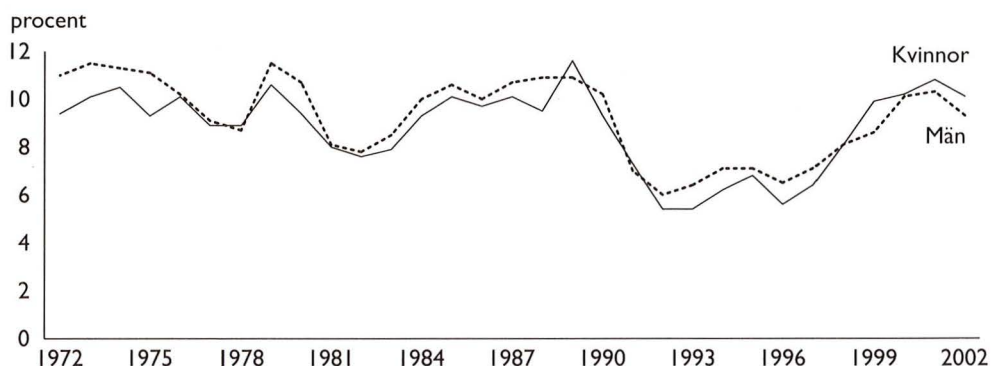
Att kvinnor reser kortare sträckor än män skulle kunna förklaras med att kvinnor har lägre löner än män, vilket innebär att det är mindre lönsamt för kvinnor att pendla än för män. En andra förklaring kan vara att kvinnor arbetar i offentlig sektor där arbetsplatserna ofta är lokaliserade i närhet till kollektivtrafik, vilket innebär att behovet av långa arbetsresor är mindre. En tredje förklaring är att kvinnor har huvudansvaret

för hushållsarbete och barn och därför är mindre benägna eller har mindre möjligheter att arbetspendla.

Arbetsgivarbyten

Arbetsgivarbyten kan innebära geografisk rörlighet, men gör det oftast inte. I allmänhet rekryteras 80–90 procent av de nyanställda inom den lokala arbetsmarknaden och endast en tiondel kommer utifrån (Johansson & Persson 2000). Sätter vi antalet arbetsgivarbyten i relation till antalet sysselsatta, så har andelen som bytt arbetsgivare inte förändrats särskilt mycket om vi jämför början av 1970-talet med början av 2000-talet, men andelen påverkas kraftigt av konjunkturerna (se figur 4⁷). Tio till tolv procent av de sysselsatta byter arbetsgivare under högkonjunktur och sex till åtta pro-

7. Författarna påpekar att för perioden 1972–98 kommer data från den så kallade januari-AKU medan perioden 1999–2002 härstammar från ordinarie AKU. Siffrorna från de olika källorna är inte jämförbara men man har försökt anpassa de två tidsserierna till varandra. Fortfarande är serierna inte helt jämförbara men man menar att man fått en bra uppskattning.

Figur 4. Antalet arbetsgivarbyten relaterat till antalet sysselsatta, procent, 1972–2002. Källa: SCB i Israelsson m fl 2003, s 10.

cent under lågkonjunktur (Israelsson m fl 2003, s 10ff).⁸

Utvecklingen av antalet arbetsgivarbyten relaterat till antalet sysselsatta följs åt för kvinnor och män under hela perioden från mitten av 1970-talet till början av 2000-talet. Men under nästan alla år fram till slutet av 1990-talet var det en större andel män än kvinnor som bytte arbetsgivare, därefter tvärtom. Möjligen skulle en förklaring till att kvinnor är mer benägna att byta arbetsgivare vara att kvinnor idag har högre utbildning än män och högutbildade är mer rörliga än de med lägre utbildning.

Utbildningsrörlighet

I takt med att vi går mot en alltmer kunskapsintensiv produktion och tjänsteproduktion har kompetenskraven ökat och det har blivit allt viktigare att utbilda sig och att kontinuerligt uppdatera kunskap och kompetens genom livslångt lärande. En effektiv kompetensförsörjning är av stor betydelse för en väl fungerande arbetsmarknad. Högre utbildning innebär sannolikt också att andra ”rörligheter” ökar eftersom högutbildade löper mindre risk att bli arbetslösa, flytt- och pendlingsbenägenheten är högre och de deltar i högre grad i personalutbildning än lågutbildade (Ds 2002:47, s 28–29).

I detta avsnitt begränsas diskussionen till kvinnors och mäns rörlighet till olika universitets- och högskoleutbildningar och särskilt till för könet otraditionella utbildningar. Det kan dock påpekas att kvinnors större intresse för utbildning inte är begränsat till högre utbildning, utan gäller allmänt. Kvinnor utgjorde till exempel cirka två tredjedelar av nybörjarna på vuxenutbildningen och i Kunskapslyftet i slutet av 1990-talet (Axelsson & Westerlund

2001) och en majoritet i formell utbildning, kurser/studier inom och utanför jobbet i början av 2000-talet (SCB 2004b).

Studiedeltagandet är högst i åldersgruppen 21–24 år, där andelen kvinnor som studerar vid universitet eller högskola ökade från 14 procent höstterminen 1990 till 33 procent höstterminen 2004 och andelen män i samma ålder ökade från 12 procent till 25 procent (Högskoleverket 2005, s 31). Könsfördelningen är ojämnare bland de äldre studenterna. I åldersgruppen 30–39 år är antalet kvinnor dubbelt så stort som antalet män. I åldersgruppen 40–59 år är tre av fyra studenter kvinnor. Det livslånga lärandet inom högskolan handlar således mycket om kvinnors studiedeltagande. Totalt utgör kvinnorna 60 procent av samtliga som studerar vid universitet och högskolor och männen 40 procent. Kvinnor tycks i något högre grad ta examen. Bland de studenter som avlägger sin första examen är andelen kvinnor 62 procent och männen 38 procent (Högskoleverket 2005, s 37).

I *tabell 2* visas andelen kvinnor på samtliga de linjer vid universitet och högskolor som fanns såväl 1990/91 som 2003/04 och där antalet examinerade översteg 100 det sistnämnda läsåret. Andelen kvinnor ökar i stort sett på alla utbildningar utom där taket redan är nått, det vill säga utbildningar där andelen kvinnor redan är mycket hög – social omsorg, sjuksköterska, biomedicinsk analytiker, barn- och ungdomspedagog (förskollärare och fritidspedagoger), tandhygienist, receptarie, specialpedagog och arbetsterapeut. Bland de examensgrupper

8. Antalsmässigt innebär det att närmare 500 000 personer byter arbetsgivare någon gång under ett år när det är högkonjunktur och att antalet minskar till 270 000–370 000 i lågkonjunktur (Israelsson m fl 2003, s 10ff).

som under de senaste åren har rört sig från jämställda, det vill säga där andelen män respektive kvinnor ligger inom intervallet 40 till 60 procent, till kvinnodominerade märks agronomer, teologie kandidater, jurister och tandläkare. Det gäller också studie- och yrkesvägledare. I det fallet är dock andelen 1990/91 låg i förhållande till påföljande år, varför den låga andelen kan bero på tillfälligheter. En utbildning – musiklärare – har gått från att vara kvinnodominerad till att bli jämställd, det vill säga andelen män har ökat. Det är den enda utbildning där ökningen av andelen män är av någon omfattning, inom andra

utbildningar är förändringarna mycket små och gäller kvinnodominerade yrken.

Av de tjugosju examensgrupperna i tabellen är det bara fyra som är jämställda – läkare, arkitekter, idrotts- och musiklärare. Två är mansdominerade – civil- och högskoleingenjörer; i de övriga 21 examensgrupperna är kvinnorna i majoritet.

Allt fler kvinnor har alltså under 1990-talet valt andra utbildningsvägar än de för kvinnor traditionella. Det framgår också av andra studier. Åsa Löfström har till exempel i utredningen om *Den könsuppdelade arbetsmarknaden* (SOU 2004:43, s 13) pekat på denna tendens, liksom på att kvinnor

Tabell 2. Andel kvinnor av de examinerade läsåren 1991/92 och 2003/04, skillnad mellan åren samt totalt antal examinerade läsåret 2003/04. Procent. Källa: 1990/91 Statistisk årsbok 1997, tabell 426; 2003/04 Statistisk årsbok 2005, tabell 460.

Yrkesexamina	1990/91	2003/04	Skillnad	Antal 2003/04
Studie- och yrkesvägledare	59	90	+31	140
Grundskollärare 1–7	69	89	+20	1 894
Agronom	55	73	+18	105
Teologie kandidat	54	68	+14	127
Psykoterapeut	67	80	+13	141
Juris kandidat	49	61	+12	952
Tandläkare	52	64	+12	169
Högskoleingenjör	17	28	+11	3 145
Läkare	44	54	+10	763
Civilingenjör	21	29	+8	4 212
Arkitekt	50	57	+7	219
Idrottslärare	33	40	+7	112
Socionom	82	88	+6	1 145
Apotekare	72	75	+3	149
Grundskollärare 4–9	71	73	+2	1 770
Social omsorg	93	93	0	325
Gymnasielärare	61	61	0	1 617
Sjuksköterska	89	88	-1	3 755
Biomedicinsk analytiker	86	85	-1	129
Sjukgymnast	79	78	-1	426
Barn- och ungdomspedagog	92	90	-2	1 282
Psykolog	73	72	-2	343
Tandhygienist	99	97	-2	185
Receptarie	99	97	-2	163
Specialpedagog	96	93	-3	609
Arbetssterapeut	98	94	-4	379
Musiklärare	63	55	-8	125

dokumenterat högre studiebenägenhet och har högre genomsnittsbetyg än män. Nämnas kan också att år 2004 var kvinnorna för första gången fler än männen bland nybörjarna i forskarutbildningen – 1 480 kvinnor jämfört med 1 460 män (Högskoleverket 2005, s 42).

När det gäller utbildning är kvinnors rörlighet betydligt större än mäns både vad gäller övergång från gymnasium eller arbete till högskola, livslångt lärande och när det gäller rörlighet till för könet otraditionella högskoleutbildningar.

Från utbildning till arbetsmarknad

Kvinnor satsar således i högre grad än män på utbildning. Men vad händer sedan med rörligheten från högre studier till arbete? Är det kvinnorna som utbildar sig men männen som får jobben? På samma sätt som rörligheten på arbetsmarknaden påverkas av konjunkturerna, gäller det också rörligheten mellan utbildning och arbetsmarknad. Vid högkonjunktur och ett bättre arbetsmarknadsläge tenderar färre att söka sig till vidare studier, medan det omvända gäller när det är lågkonjunktur (Ds 2002:47, s 62ff). I en lågkonjunktur är det också svårare för dem

som avslutat sin utbildning att hitta ett jobb än vid högkonjunktur.

Högskoleverket har studerat etableringen på arbetsmarknaden bland dem som examinerats från universitet och högskolor mellan åren 1994/95 och 2001/02 (se tabell 3).⁹ Sett över hela perioden ökade andelen etablerade ett och ett halvt år efter examen fram till och med de som examinerades 1999/2000, vilket har ett samband med den mycket svaga arbetsmarknaden i början av 1990-talet. Att andelen etablerade bland kvinnor under denna period var mycket lägre än bland män har att göra med de stora besparingar som landsting och kommuner genomförde och som ofta innebar anställningsstopp (Högskoleverket 2005, s 25). Bland lärare och sjuksköterskor, som tillsammans utgör 30 procent av de examinerade, ökade andelen etablerade kraftigt mellan examensavgångarna 1994/95

9. Med etablerad menas att individen ska vara sysselsatt, enligt SCB:s sysselsättningsregisters definition, i november månad det aktuella året samt ha en arbetsinkomst som överstiger 160 000 kr (gäller för 2003). Dessutom krävs att det inte finns några händelser som indikerar arbetslöshet eller som indikerar att personen har varit föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder (Högskoleverket 2005).

Tabell 3. Andel etablerade av alla examinerade exklusive dem som fortsätter att studera eller av andra skäl definierats som ej tillhörande populationen, procent, examensår 1994/95–2001/02. Källa: Högskoleverket 2005.

Examensår	Uppföljningsår	Andel etablerade		
		Kvinnor	Män	Samtliga
1994/95	1996	59,4	74,4	65,2
1995/96	1997	61,9	75,2	67,2
1996/97	1998	66,0	76,5	70,0
1997/98	1999	72,6	80,8	75,7
1998/99	2000	76,7	83,0	79,1
1999/2000	2001	79,6	84,1	81,3
2000/01	2002	79,6	81,5	80,4
2001/02	2003	78,6	77,1	78,1

och 2001/02. Förändringarna i dessa båda grupper svarar tillsammans för hälften av hela ökningen i andelen etablerade mellan de två åren. För examinerade 1994/95 var skillnaden, i andelen etablerade mellan kvinnor och män ett och ett halvt år efter examen, 15 procentenheter till mäns fördel. För examinerade 2001/02 är skillnaden 1–2 procentenheter till kvinnors fördel.

I vilken utsträckning kvinnor respektive män med universitetsutbildning lyckas etablera sig på arbetsmarknaden hänger i hög grad samman med om det är ”kvinnornas arbetsmarknad” eller ”männens” som expanderar. Det tycks dock som att män har ett försteg genom att de har större chanser att anställas än kvinnor när de har samma utbildning (TCO 2002) och arbetsgivare tenderar att sålla bort kvinnor med likvärdiga meriter när de kallar till anställningsintervju (Edin 2006).

Yrkesrörlighet

Enligt AMS är yrkesbyten ett område där vi inte har mycket kunskap, vilket beror på att det saknas statistikunderlag (Israelsson m fl 2003; Westerlund 2001). Det kan i sin tur bero på att det har saknats ett officiellt yrkesregister i Sverige som sträcker sig en bit bakåt i tiden och fram till idag (Norberg & Nerbrand 2002, s 112). De undersökningar som har gjorts visar att ungefär 40 procent av arbetsgivarbytena också inneburit byte av yrke. Alla yrkesbyten fångas emellertid inte i denna uppgift eftersom man också kan byta yrke hos samma arbetsgivare. Äldre studier gjorda av SCB på data från Folk- och Bostadsräkningarna, av vilka den sista genomfördes 1990, visar att yrkesbyten ofta sker inom samma yrkesfamilj. Arbetar man till exempel inom hälso- och sjukvården byter man yrke inom det området och

går till exempel från sjukvårdsbiträde till undersköterska. I detta avsnitt undersöks i första hand rörlighet mellan yrken i termer av i vilken utsträckning kvinnor har tagit sig in i manligt dominerade yrken och män i kvinnligt dominerade.

Idag finns inga formella hinder för kvinnor att arbeta i traditionella mansyrken eller tvärtom. Däremot finns det informella hinder och arbetsmarknaden är könssegregerad. Könssegregeringen har dock minskat under perioden 1960–96, men det skulle ta minst 100, kanske 150 år, innan vi nått en jämställd yrkesfördelning om utvecklingen fortsätter i samma takt (Jonung 1997, s 72). Liknande beräkningar har genomförts för perioden 1997–2002. Man fann samma tendens, könssegregeringen minskar men det går långsamt (Löfström 2004).

Tabell 4. Kvinnoandel i några olika yrken, procent, 1960 och 2002 och differens mellan de två tidpunkterna, procentandelar. Källa: Uppgifter 1960 hämtade från Jonung (1997, s 77), uppgifterna för 2002 från Löfgren (2004, tabell 3.10).

	1960	2002	Differens
Psykolog	17	74	+57
Veterinär	4	51	+47
Optiker	9	55	+46
Tullpersonal	0	40	+40
Domstolsjurist	7	42	+35
Postiljon	6	39	+33
Journalist	19	50	+31
Läkare	13	43	+30
Universitets-/ högskolelärare	10	39	+29
Tandläkare	24	53	+29
Banktjänsteman	46	64	+28
Biolog	24	50	+26
Kemist/fysiker	10	34	+24
Bibliotekarie	54	78	+24
Polis	1	22	+21
Åklagare/kronofogde	2	20	+18
Finmekaniker	3	17	+14
Pilot	0	10	+10
Förskollärare	100	93	-7
Storköksföreståndare	81	61	-20

I tabell 4 visas utvecklingen av andelen kvinnor i några yrken mellan 1960 och början av 2000-talet. Vi finner att andelen kvinnor ökat kraftigt i flera av dem. Det gäller framför allt de som kräver högre utbildning och de yrken som vi såg ovan att kvinnor utbildar sig till. Psykologyrket har gått från att ha varit klart mansdominerat till att bli kvinnodominerat, medan veterinär, optiker, tullpersonal, domstolsjurist, journalist, läkare, tandläkare och biolog gått från att vara mansdominerade till att bli jämställda. Banktjänsteman och bibliotekarie har förändrats från jämställda till kvinnodominerade. I endast två av yrkena i tabellen har andelen män ökat. Det gäller förskollärare och storköksföreståndare. Det förstnämnda gällde framför allt på 1970- och 1980-talen och det sistnämnda har att göra med mäns ökade intresse för kockyrket.

Uppgifterna i tabellen pekar mot att det är kvinnorna som bryter könssegregeringen på arbetsmarknaden, men dessa yrken utgör endast en liten andel av alla yrken, det vill säga slutsatsen skulle kunna bero på urvalet av yrken. Låt oss därför också utgå ifrån de uppgifter som publiceras i Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Vi finner då att antalet yrken (SSYK-koder)¹⁰ där andelen män har ökat är fler än antalet yrken där andelen kvinnor ökat under pe-

rioden 1997–2004, vilket tyder på att det är männen som bryter könssegregeringen. Detta resultat har dock mer att göra med att mansdominerade yrken kategoriseras på en helt annan detaljeringsnivå¹¹ än

Tabell 5. Andel kvinnor i yrket, procent, 2004, samt förändring i andelen kvinnor 1997–2004, procentenheter.

Yrke (SSYK-kod)	Andel procent	Förändring 1997–2004
Montörer (828)	25,9	-9,0
Vårdbiträden, personliga assistenter m fl (5 133)	83,1	-7,1
Arbete inom lantbruk m m utan krav på särskild yrkesutbildning (92)	36,4	-6,1
Servicearbete utan krav på särskild yrkesutbildning (91)	67,6	-5,6
Kassörer i butik (4 211)	87,4	-5,6
Övrig kontorspersonal (419)	82,3	-5,3
Städare m fl (912)	80,3	-5,0
Storhushålls- och restaurangpersonal (512)	60,4	-4,7
Maskinoperatörs- och monteringsarbete (82)	25,4	-4,7
Försäljningsarbete inom detaljhandeln m m (52)	59,5	-4,3
Maskinförare (833)	6,7	+3,0
Läkare, tandläkare (222)	50,0	+3,0
Jurister (242)	39,2	+3,3
Civilingenjörer, arkitekter m m (214)	23,3	+3,4
Socialförsäkringstjänsteman (3 443)	87,2	+3,7
Annat arbete som kräver kortare högskoleutbildning (34)	49,3	+4,0
Politiskt arbete (11)	32,4	+4,7
Sjukgymnaster, tandhygienister m fl (322)	81,1	+5,4
Ledningsarbete i stora och medelstora företag, myndigheter m fl (12)	33,5	+6,8
Redovisningsekonomer, administratörer, assistenter m fl (343)	76,8	+10,8

10. Från och med 1997 klassas yrke enligt Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK). Det är därför inte möjligt att följa utvecklingen längre tillbaka i tiden. Observera att SSYK-koderna här gäller på olika detaljeringsnivåer, några gäller på 2-siffernivå, andra på 3- eller 4-siffernivå.

11. Yrket maskinoperatör är till exempel uppdelat på 27 olika "yrken" (27 SSYK-koder), vilket kan jämföras med undersköterska, sjukvårdsbiträde m m (cirka 175 000 individer) som redovisas som ett "yrke" (Löfström 2005, s 53).

kvinnodominerade, vilket innebär att män har många fler yrken att röra sig mellan än kvinnor. Trots detta är det intressant att undersöka i vilka yrken andelen män respektive kvinnor har ökat. I *tabell 5* redovisas de tio yrken där andelen män respektive kvinnor har förändrats mest.

I den övre delen av tabellen kan vi se att inget av de yrken där andelen kvinnor minskat, det vill säga där andelen män ökat mest, kräver högre utbildning. Några av dessa yrken är mycket kvinnodominerade och i några av dem finns en relativt hög andel invandrade män. Det är därför möjligt att det är de invandrade männen bland män som bryter könssegregeringen på den svenska arbetsmarknaden. I de yrken där andelen kvinnor har ökat, vilka visas i nedre delen av tabellen, kräver flertalet högre utbildning. Sammanfattningsvis är kvinnors benägenhet att bryta könssegregeringen vad gäller yrken betydligt större än mäns.

Sammanfattande diskussion

När det gäller kvinnors och mäns rörlighet finns likheter men också skillnader. Likheterna är att när det gäller geografisk rörlighet så flyttar varken kvinnor eller män särskilt ofta av arbetsmarknadsskäl. Närmare 90 procent av alla flyttar görs av andra skäl. Av de mer långväga flyttningarna görs en större andel av arbetsmarknadsskäl och de följer i hög grad konjunkturerna. Under ett år stannar en mycket stor andel av de sysselsatta (cirka 98 procent) liksom av de arbetslösa (cirka 94 procent) inom det lokala arbetsmarknadsområdet och omkring 90 procent byter inte arbetsgivare. Kvinnor och män som pendlar tycks ägna ungefär lika lång tid till detta. Både kvinnor och män ägnar sig åt studier på universitet och högskola i högre grad idag än tidigare.

Men där finns också skillnader i rörligheten mellan kvinnor och män. När det gäller geografisk rörlighet för personer över 25 år, är mäns rörlighet större än kvinnors. Utifrån teorin är detta vad som kan förväntas eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre löner och får lägre avkastning på sin utbildning än män samt att lönespridningen är mindre mellan kvinnor än mellan män. Men skillnaden i andelen som flyttar är liten, vilket framför allt kan förklaras av att kvinnor och män i samboförhållanden flyttar samtidigt. Det förefaller dock troligt att i familjens flyttkalkyl väger mannens nettovinst tyngre än kvinnans, bland annat eftersom mannen oftast har högre löneinkomster än kvinnan i sammanboende/gifta par (Nyberg 2005a). Det är därför sannolikt att det är vanligare att familjen flyttar om det är mannen i familjen som får ett nytt arbete som kräver byte av bostadsort, än om det är kvinnan som får det. Om kvinnor i högre grad än män är "medföljande" vid flyttningar, förbättrar sannolikt mannen sin ställning på arbetsmarknaden, medan risken finns att kvinnans försämrats.

Mäns geografiska rörlighet är också större än kvinnors i så måtto att en större andel män pendlar och de pendlar längre idag än tidigare. Denna utveckling skulle man kunna tyda så att kvinnornas och barnens flyttkostnader idag, även om de inte har lika stor betydelse som mannens, väger tyngre i familjens flyttkalkyl än de gjorde tidigare, det vill säga kvinnor och barn har fått mer att säga till om när det gäller att flytta eller inte. Kompromissen kan då bli att familjen bor kvar, mannen pendlar, medan kvinnan tar på sig ett större ansvar för hem och familj. Det sistnämnda innebär att hon är flexibel i förhållande till familjen och kanske också i förhållande till arbetsgivaren genom att hon har en deltidsanställning, men

arbetar mer när arbetsgivaren så behöver, vilket är vanligt i offentlig sektor. Hennes geografiska rörlighet motsvaras då av en rörlighet på arbetsplatsnivå och i arbetsförhållanden som inte alltid är av godo. I familjer där båda har god utbildning, god lön och aspirerar på att göra karriär, är alternativet kanske inte att mannen pendlar, utan att paret, även med barn, flyttar till en större stad eller dess närhet, i hopp om att undvika traditionella kvinnliga yrken med deltidsanställning, tillfälliga anställningar och låga löner och istället forma en ny kvinnlighet som inkluderar hög utbildning, hög lön, heltidsanställning¹² och karriärmöjligheter i kombination med barn och en jämställd man.

När det gäller rörlighet i termer av arbetsgivarbyten, övergång till universitetsutbildningar och inträde i för könet otraditionella utbildningar och yrken är kvinnors rörlighet betydligt större än mäns. Kvinnors vilja att studera är större än mäns på samtliga nivåer och i alla åldrar. Kvinnor har en del att vinna på att söka sig till traditionellt manligt dominerade yrken eftersom lönerna vanligtvis är högre, möjligheterna till heltid och karriärmöjligheterna större än i traditionellt kvinnligt dominerade. Männen däremot tycks se få fördelar med att välja traditionella kvinnliga utbildningar och yrken. Det kan på motsvarande sätt förklaras med att arbetsförhållandena och lönerna ofta är sämre i traditionellt kvinnligt dominerade yrken. Därtill kommer att det kan innebära en icke-monetär kostnad i form av statusförlust för män att arbeta i ett "kvinnoyrke", medan kvinnor kan göra en statusvinst genom att arbeta i ett "mansyrke".

Sammanfattningsvis är kvinnors geografiska rörlighet något lägre än mäns i ålderskategorierna över 25 år, men unga

kvinnors och arbetslösa kvinnors geografiska rörlighet är högre än unga mäns och arbetslösa mäns. Kvinnor är rörligare i sina utbildnings- och yrkesval. Såväl kvinnors mindre geografiska rörlighet, som större rörlighet i andra avseenden har ett samband med könsarbetsdelningen, den könssegregerade arbetsmarknaden, kvinnors lägre löner och därmed med kvinnors underordning generellt i samhället. Svaret på frågan i rubriken till denna artikel är att kvinnor är mer rörliga än män. Därtill kommer att kvinnors rörlighet, som den ofta mäts idag, sannolikt underskattas. Det har ett samband med att arbetsmarknadsstatistiken har sin bas i en manlig norm (Nyberg 2005b). När arbetsgivarbyten mäts och en kommun eller ett landsting betraktas som en arbetsgivare, kan kvinnor byta arbetsplats, arbetsuppgifter och yrke utan att det beaktas som arbetsgivarbyte. Eftersom en större andel av kvinnorna än av männen arbetar i dessa sektorer så innebär det en underskattning av framförallt kvinnors rörlighet. Därtill kommer att manligt dominerade yrken och näringsgrenar i statistiken redovisas på en helt annan detaljningsnivå än kvinnligt dominerade, vilket innebär att de förstnämnda är många fler än de sistnämnda, vilket innebär att kvinnors rörlighet i förhållande till mäns underskattas.

Referenser

- AMS (1999) *Den geografiska rörligheten – Flyttmotiv och betydelse för sysselsättningen*. Ura 1999:9, AMS, Stockholm.
- Andersson J (2005) "Kunskapsöversikt kring arbetskraftsutbud och rörlighet" Arbetslivsrapport 2005:22, Arbetslivsinstitutet, Stockholm.

12. Under 1990-talet och fram till idag har andelen heltidsarbetande kvinnor ökat (Nyberg 2005).

- Andersson G & Scheele S (1998) *Från Glesbygd till Storstad? En kunskapsöversikt om flyttströmmar*. Svenska kommunförbundet, Stockholm.
- Arbetsmarknaden, nr 4, 2006. AMS, Stockholm.
- Axelsson R & Westerlund O (1998) "A Panel Study of Migration, Household Real Income and Self-Selection" *Journal of Population Economics*, årg 11, s 113–126.
- Axelsson R & Westerlund O (2001) *Inflöde och varaktighet som arbetssökande efter avslutad utbildning: Deltagare i kunskapslyftet och arbetsmarknadsutbildning höstterminen 1997*. Umeå Economic Studies 566, Institutionen för nationalekonomi, Umeå universitet.
- Boverket (2005) *Är regionförstoring hållbar?* Boverket, Karlskrona.
- DS 2002:47, *Kompetensförsörjning på arbetsmarknaden. Strategiska utvecklingstendenser*. Fritzes, Stockholm.
- Edin P-A & Lagerström J (2006) "Blind Dates: Quasi-experimental Evidence of Discrimination" Working Paper 2006:4, IFAU, Uppsala.
- Forslund A (2003) "Arbetslöshet, arbetsmarknadspolitik och rörlighet" i *Ett rörligt arbetsliv*. FAS, Stockholm.
- Garvill J, Malmberg G & Westin K (2000) *Värdet av att flytta och stanna*. Bilaga till regionalpolitiska utredningen SOU 2000:36. Fritzes, Stockholm.
- Granqvist L (1997) "Sidoförmåner – skillnader mellan kvinnor och män" i Persson I & Wadensjö E (red) *Kvinnors och mäns löner – varför så olika?* SOU 1997:136, Fritzes, Stockholm.
- Hedberg C (2005) "Geografiska perspektiv på arbetsmarknadsrörlighet" *Arbetslivsrapport 2005:21*. Arbetslivsinstitutet, Stockholm.
- Högskoleverket (2005) *Etableringen på arbetsmarknaden – examinerade 2001/2002*. Rapport 2005:42R. Högskoleverket, Stockholm.
- Israelsson T, Stannefors T & Tydén H (2003) *Geografisk rörlighet och arbetsgivarbyten*. Ura 2003:1. AMS, Stockholm.
- Johansson M & Persson LO (2000) *Lokala arbetsmarknader i konkurrens – arbetskraftens rörlighet under 1990-talet*. Rapport 1 från Regionalpolitiska utredningen SOU 2000:36. Fritzes, Stockholm.
- Jonung C (1997) "Yrkessegregeringen mellan kvinnor och män" i Persson I & Wadensjö E (red) *Glastak och glasväggar? Den könssegregerade arbetsmarknaden*. SOU 1997:137. Fritzes, Stockholm.
- Högskoleverket (2005) *Universitet och högskolor. Högskoleverkets årsrapport 2005*. SOS, Högskoleverket, Stockholm.
- Krantz L-G (1997) "Mäns och kvinnors rörlighet i Sverige. Utveckling mellan 1978 och 1995 – ökar eller minskar skillnaderna?" *Occasional Papers 1997:3*. Handelshögskolan, Göteborgs universitet.
- le Grand C, Szulkin R & Tåhlin M (2001) "Lönestrukturers förändring i Sverige" i Fritzell J, Gähler M & Lundberg O (red) *Välfärd och arbete i arbetslöshetens årtionde*. Kommittén Välfärdsbokslut/SOU 2001:53, Fritzes, Stockholm.
- Löfström Å (2004) *Den könsuppdelade arbetsmarknaden*. SOU 2004:43, Fritzes, Stockholm.
- Mincer J (1978) "Family Migration Decisions" *Journal of Political Economy*, årg 86, s 749–773.
- Nakosteen RA & Westerlund O (2004) "The Effects of Regional Migration on Gross Income of Labour in Sweden" *Papers in Regional Science*, årg 83, s 581–595.
- Niedomysl T (2005) "Re-examining Migration Motives in the Nordic Countries with a Focus on Sweden" Paper presented at the 1st European Conference on Population Geographies, Population Policies, Institutions and Changing Distributions, 30–32 March 2005, University of Wales, UK.
- Norberg H & Nerbrand S (2002) *Vingarnas trygghet. Reformen för en trygg och rörlig arbetsmarknad*. Reforminstitutet, Stockholm.
- NUTEK (2000) *Arbetskraftens rörlighet – ett smörjemedel för tillväxt*. R 2000:15, NUTEK, Stockholm.
- Nyberg A (2003) "Deltidsarbete och deltidslöshet – en uppföljning av DELTA-utredningen (SOU 1999:27)" Working paper från HELA-projektet. Arbetslivsinstitutet, Stockholm.
- Nyberg A (2005a) "Har den ekonomiska jämställdheten ökat från början av 1990-talet?" i *Forskarrapporter till Jämställdhetspolitiska utredningen, Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål*. SOU 2005:66, Fritzes, Stockholm.
- Nyberg A (2005b) "Arbetsmarknadsstatistiken – ideologi eller verklighet?" *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg. 11, nr 1, s 45–55.

- SCB (1999) "Utveckling och flöden på arbetsmarknaden 1999: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik" Statistiska meddelanden AM 32 SM 0102, SCB, Stockholm.
- SCB (2004a) *Så bor vi i Sverige. Bostäder, boendemiljö och transporter 1975–2002*. SCB, Stockholm.
- SCB (2004b) "Livslångt lärande", *Fokus på arbetsmarknad och utbildning*. Information om utbildning och arbetsmarknad 2004:3, SCB, Stockholm.
- SCB (2005) *Befolkningsstatistik. Tabeller över Sveriges befolkning 2004*.
- SIKA (2001) *Transporter och kommunikationer*. SIKAs årsbok 2000/01. Statens institut för kommunikationsanalys, Stockholm.
- SIKA (2002) *Jämställda transporter? Så reser kvinnor och män*. Statens institut för kommunikationsanalys, Stockholm.
- SOU 2000:36, *Utgångspunkter för 2000-talets regionalpolitik*. Fritzes, Stockholm.
- SOU 2003:37, *Ökad rörlighet för sysselsättning och tillväxt*. Slutbetänkande av utredning om rörlighetsstimulanser, Fritzes: Stockholm. Statistisk årsbok 1997 och 2006.
- Storrie D & Nättorp B (1997) *Starthjälp. Geografisk rörlighet 1978–1995 och en utvärdering av starthjälpen*. EFA Arbetsmarknadsdepartementet, Stockholm.
- TCO (2002) *Rörlighet på arbetsmarknaden – En studie mellan 91–99 över högskoleutbildade*. TCO granskar, TCO, Stockholm.
- Uppsala Nya Tidning*, 21 maj 2006.
- Westerlund O (1995) *Economic Influences on Migration in Sweden*. Umeå Economic Studies No 379, Umeå universitet.
- Westerlund O (2000) "Interregional Labour Mobility. The Effects of Unemployment, Access and Size" Working Paper, Institutet för regionalforskning, Östersund.
- Westerlund O (2001) "Arbetslöshet, arbetsmarknadspolitik och geografisk rörlighet" *Ekonomisk debatt*, årg. 29, nr 4, s 263–272.
- Westerlund O (2006) "Geografisk rörlighet och ekonomisk tillväxt" i Rauhaut D & Flkenhall B (red) *Arbetsrätt, rörlighet och tillväxt*. Institutet för tillväxtpolitiska studier, Östersund.
- Widerstedt B (1997) *Employer Change and Migration. Two Papers on Labour Mobility in Sweden*. Umeå Economic Studies No 444, Umeå universitet.